

Sivas Alahacı Köyü İlköğretim Okulu Öğrencilerinde *Pediculus* Yaygınlığının Araştırılması

Semra ÖZÇELİK¹, Serpil DEĞERLİ¹, Alper ASLAN²

Cumhuriyet Üniversitesi, ¹Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı; Cumhuriyet Üniversitesi ²SBE Parazitoloji Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas

ÖZET: Bu çalışmada, Sivas'ta kırsal kesimde *Pediculus* yaygınlığının saptanması amaçlanmıştır. Sivas Merkez köylerinden, Alahacı köyü merkeze 50 km uzaklıkta bir köy olup, köyün İlköğretim okulunda öğrenim gören çocuklar baş ve vücut biti yönünden incelenmiştir. Yaşları 6-14 arasında değişen, 104'ü erkek, 74'ü kız olmak üzere toplam 178 çocukta *Pediculus* türlerinin varlığı araştırılmıştır. Toplam 178 çocuğun 17 sinde (%9,49) baş biti görülürken hiç birinde vücut bitine rastlanmamıştır. İnceleme sırasında erişkin bit görülmemiş olup pozitiflik çocukların başlarına dişi *Pediculus capitis* tarafından bırakılmış olan sirkeler görülerek belirlenmiştir. Sirkelerin bulunduğu saç telleri kesilerek ayrı ayrı paketlenmiş ve çocukların isimleri yazılarak laboratuvara ulaştırılmıştır. Laboratuvarında mikroskop altında sirkeler incelenmiştir. İncelenen 104 erkek çocuğun ikisinde (%1,92) pozitiflik saptanırken, 74 kız çocuğunun 15inde (%20,27) pozitiflik gözlenmiştir. Benzer çalışmalardan elde edilen bulgulara uygunluk gösteren, kız çocuklarında daha fazla görülme durumu bu çalışmada da saptanmıştır. Toplam 17 pozitif olgunun 9 unu birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktaydı. Kişisel temizlik alışkanlığının tam gelişmediği bu yaşta pedikulozisin daha sık görülmesi ise vurgulanmaya değer bir başka bulgudur.

Anahtar Sözcükler: *Pediculus*, prevelans, köy, çocuk

Investigation of the Prevalence of *Pediculus* in Alahacı Village Primary School Students in the Sivas Province

SUMMARY: The aim of this study was to investigate the prevalence of *Pediculus* in the countryside of the Sivas Province. The Alahacı village, which is one of the central villages, is about 50 km from the city center, and the students in the village primary school were investigated for the presence of head and body *Pediculus*. The presence of *Pediculus* species was investigated in 178 students, who included 104 males and 74 females with an age-range of 6-14 years. Even though head lice were seen in 17 (9.49%) of the 178 students under investigation, no body lice were detected. During the survey, no adult lice were seen and the presence of lice was shown by the presence of nits that had been left on the hairs by the female *Pediculus capitis*. Every hair on which nits were seen was cut and put individually in a package marked by the student's name. These packages were taken to the laboratory and the nits were examined under the microscope. Only 2 (1.92%) out of 104 males were positive, but 15 (20.27%) out of 74 females were found to be infested. Similar results were found by other workers who had a similar high prevalence rate in female students as in our present study. Nine out of the 17 positive cases were in the first grade. Since personal hygiene is not well developed in this age group, it is important to point out that a high incidence pediculosis is to be expected.

Key Words: *Pediculus*, prevalence, village, children

GİRİŞ

Pedikuloz (Pediculosis), bit olarak adlandırılan eklembacaklıların insan derisinde kan emerek oluşturduğu infestasyonlardır. İnsanda başlıca baş, vücut ve kasık biti olmak üzere üç tip bit bulunur (9).

Tarih öncesi devirlerden bu yana insanla birlikte yaşayan bitler 1909 yılında tifüs etkenlerini bulaştırdıkları anlaşılan kadar hep zararsız olarak nitelendirilmişlerdir (9).

İnsan bitleri Pediculidae ailesinde toplanmıştır. Bunlarda baş göğüsün içine çekilmez. Gözler vardır. Solunum delikleri torakstan başka 3-8 inci karın parçalarında da bulunur (9, 13).

Bitlerin erişkin, yumurta ve nimf dönemleri vardır. İnsan bitleri iki cinse ait üç türden oluşmaktadır: *Pediculus capitis* (baş biti), *Pediculus corporis* (vücut biti) ve *Phthirus pubis* (9).

Bitler, temiz veya kirli fark etmeksizin her ortamda bulunabilir ancak pis ortamlarda daha rahat yaşama olanağı bulurlar. Toplu yaşanan okul, kışla, huzurevleri, yuvalar, v.s. gibi ortamlarda çok daha kolay dağılır. Bir insanın bitlenebilmesi için

erkek ve dişi bitin birlikte veya döllenmiş tek bir dişinin bireye gelmesi gereklidir. Baş ve vücudun sık sık temizlenememesi, çamaşırların değiştirilmemesi ve iyi yıkanmaması bulaşmaya da zemin hazırlamaktadır (9).

Bu çalışmada, yöremizde özellikle kırsal kesimden bir örnekle Pedikuloz görülme sıklığını belirlemek ve bu amaçla bir köy ilköğretim okulundaki durum saptanmaya çalışılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Sivas merkez köylerinden Sivas'a 50 km uzaklıktaki Alahacı köyü bir vadide kurulu olup Sağlık Ocağı olmasına karşın herhangi bir sağlık personeli bulunmamaktaydı. Ancak Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı ekiplerin zaman zaman uğramakta olduğu bildirildi. Köyde su sorunu yoktu ancak sular bir depoda biriktirilerek çeşmelere gelmekteydi.

Yaşları 6-14 arasında değişen, 104'ü erkek, 74'ü kız olmak üzere toplam 178 çocuk baş ve vücut biti yönünden araştırıldı. Kız çocuklarının örgülü ve toplu saçları açılarak tüm çocukların saçları ayrıntılı bir şekilde incelendi. Sirke saptanan saç telleri makasla kesilerek ve çocukların adları yazılarak kağıtlar içinde saklandı. Ayrıca erişkin ve nimf varlığı da araştırıldı. Vücut bitleri için elbise ve okul önlüklerinin dikiş yerleri, yakaları incelendi. Anabilim Dalımız laboratuvarlarına getirilen örnekler mikroskopta incelendi ve sirkelerin içinde nimf olup olmadığı kontrol edildi.

BULGULAR

Baş bölgesi incelenen 104 erkek çocuğun ikisinde (%1,92) pozitiflik saptanırken 74 kızın 15'inde (%20,27) pozitiflik gözlemlendi. Erişkin yada nimf görülemedi. Toplam 178 çocuğun 17'sinde (%9,49) baş biti saptandı. Vücut biti hiçbir çocukta görülemedi. Toplam 17 pozitif olgunun 9'unun birinci sınıf öğrencileri olduğu tespit edildi.

TARTIŞMA

Yöremizde, değişik okullarda daha önce yapılmış dört *Pediculus* taraması bulunmaktadır. İlk tarama 1990 yılında üç farklı sosyoekonomik düzeyi temsil eden okullarda yapılmış olan tarama olup üç okulda ortalama olarak %7,3 oranında Pedikuloz saptanmıştır (15). Şehir içinde yapılan bu taramadan sonra çocuk yuvası çocuklarında 1993 'de yaptığımız incelemelerde %3,6 oranında bir pozitiflik saptandı (10). Bu çalışmalardan yaklaşık on yıl sonra yöremiz kırsal kesiminde Saygı ve arkadaşlarının (14) yapmış olduğu taramada 436 öğrenci incelenmiş ve %1,1 oranında bir pozitiflik elde edilmiştir. Tedavi uygulamalarının gerçekleştirilmesinden bir yıl sonra aynı okullarda yeniden incelemelerde bulunularak 366 öğrenci incelenmiş ve hepsi kız öğrenci olmak üzere %0,54 *P. capitis* yumurtası saptanmıştır (12). Bizim çalışmamızda ise bu oran %9,49' dur.

İç Anadolu bölgesinde yapılan diğer bazı çalışmalarda, merkez ve köy ilköğretim okulları öğrencileri Pedikuloz yönünden

araştırılmıştır. Elazığ'da yapılan bir çalışmada merkezde %11, köylerde %17 oranında pozitiflik elde edilmiştir (2).

Bizim de merkezde yapılan çalışmalarda pedikuloz oranı %7,3 iken inceleme yaptığımız köyde %9,49'dur. Ancak bir önceki çalışmanın onbeş yıl önce yapıldığı unutulmamalıdır.

Ege bölgesinde yapılmış olan okul taramalarında ise %5,3 - %28,8 oranlarında pozitiflikler elde edilmiştir (5, 8, 16, 17).

Afyon merkezde bulunan altı ilköğretim okulunda öğrenim gören 603 (%48)'ü kız, 654 (%52)'ü erkek olmak üzere toplam 1257 öğrenci alınmıştır. Çalışmaya alınan kız öğrencilerin 102 (%16,9)'sinde, erkek öğrencilerin ise 22 (%3,4)'sinde pedikulozis kapitis saptanmıştır (3).

Aydın ili merkezinde sosyoekonomik durumu farklı üç ilköğretim okulunun ilk beş sınıfında eğitim gören 975 (%50,9)'i erkek, 942 (%49,1)'si kız olmak üzere toplam 1917 öğrencide baş biti araştırılmıştır. Olguların 206 (%10,7)'sında *Pediculus capitis* erişkini ve/veya yumurtası görülmüştür (7).

İzmir'in merkez ilçesi olan Narlıdere'deki 2. İnönü İlköğretim Okulunun ilk beş sınıfında öğrenim gören öğrenciler arasında yapılmış, çalışmaya katılan öğrencilerin saçları incelenerek *P. capitis* araştırılmıştır. Araştırmalar sonucunda toplam 474 öğrencinin 130 (%27,4)'unda *P. capitis*'in erişkini ve/veya yumurtası tespit edilmiştir (1). İzmir'in Karşıyaka ilçesinde toplam 2906 çocukta *Pediculus capitis* araştırılmış 44'ünde (%1,51) bit, yumurta ve erişkinleri saptanmıştır (6).

Malatya'da yapılan bir çalışmada, yaşları 5-14 arasında olan toplam 1428 ilköğretim öğrencisinin %1'inde *P. capitis* yumurtalarına rastlanılmıştır (4). İstanbul'da yapılan bir taramada ise altı ilçede bitlenme sorunu araştırılmış ve *P. capitis* yaygınlığı %18 olarak saptanmıştır (18). Silivri merkez ve köylerindeki ilkokullarda öğrenim gören 6 311 (%55,1)'i erkek, 5161 (%44,9)'i kız olmak üzere toplam 11472 öğrencide baş biti (*Pediculus capitis*) araştırılmış ve 1632 (%14,2)'sinde baş biti bulunmuştur (11).

Çalışmamızda, benzer çalışmalara uygunluk gösteren bir nokta *P. capitis*'in kız çocuklarında daha fazla görülmesidir. Bir diğer durum ise, bu çalışmada saptanan pozitif olguların çoğunun birinci sınıf öğrencisi olmasıdır. Kişisel temizlik alışkanlığının tam gelişmediği bu yaşta pedikuloz daha sık görülmüştür.

KAYNAKLAR

1. Aküsü Ç, Sarı B, Aksoy Ü, Özkoç S, Öztürk S, 2003. Narlıdere'deki Bir İlköğretim Okulunda *Pediculus capitis* Yaygınlığının Araştırılması ve Önceki Sonuçlarla Karşılaştırılması. *T Parazitoloj Derg*, 27(1): 45-48.
2. Aksın N, İlhan F, Aksın NE, 2002. Elazığ merkez ve köylerindeki ilköğretim okullarında bit enfestasyonunun yaygınlığı. *T Parazitoloj Derg*, 26(2): 195-198.
3. Çetinkaya Z, Altındış M, Kulaç M, Karaca Ş, Piyade M, 2004. Afyon'da İlköğretim Okullarında *Pediculus capitis* Yaygınlığı ve Permetrin ile Tedavisi. *T Parazitoloj Derg*, 28(4): 205-209.

4. **Daldal N, Atambay M, Aycan MÖ, Karaman Ü, Ersoy Y,** 2004. Malatya'da İki İlköğretim Okulu Çocuklarında *Pediculus capitis* Yaygınlığının Araştırılması. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(1): 11-13.
5. **İlhan F, Budak S,**1994. İzmir Karşıyaka'da bir ortaokul ve dört ilkokulun öğrencileri arasında *Pediculus humanus capitis*'in yaygınlığının araştırılması ve iki yıl önce yapılan tarama sonuçlarıyla karşılaştırılması. *T Parazitol Derg*, 18(4): 485-491.
6. **İnceboz T, Uslu NN, Orhan V,** 2001 Karşıyaka'daki Okullarda *Pediculus humanus capitis* Yaygınlığının Araştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 15(2):171-175.
7. **Karataş E, Sarı C, Ertabaklar H , Okyay P, Ertuğ S,** 2004. Aydın İlinde Üç İlköğretim Okulunda *Pediculus humanus capitis* Prevalansı. *T Parazitol Derg*, 28(1):38-41.
8. **Orhan V, Aksü Ç, Aksoy Ü,** 2000. İzmir Narlıdere'de sosyoekonomik farklılığı olan çevre okullarında *Pediculus capitis* yaygınlığı. *T Parazitol Derg*, 24(3):264-267.
9. **Özcan K,** 1997. Bitler ve Parazitolojik önemi. Parazitolojide Arthropod Hastalıklar ve Vektörleri (MA Özcel, N Daldal, ed) Türkiye Parazitol Derneği Yayın No:13. İzmir. s.235-264.
10. **Öztürkcan S, Özçelik S, Saygı G, Özçelik S** 1993. Sivas çocuk yuvasındaki çocuklar arasında *Scabies* ve *Pediculus humanus* sıklığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 17(2):42-46.
11. **Polat E, Çalısır B, Aslan M, İsenkul R, Kutlubay Z, ve ark.,** 2000. Silivri İlçesi Ve Köylerindeki İlköğretim Okullarında Bitlenme Durumu. *T Parazitol Derg*, 24(4):373-375.
12. **Polat ZA, Saygı G.** 2004. Bir İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Bir Yıl Arayla Ektoparazitler Yönünden Yeniden Taranması. *T Parazitol Derg*, 28(2):110-112.
13. **Saygı G,** 2002. *Temel Tıbbi Parazitoloji*. 2. Baskı. Esnaf Ofset Matbaası, Sivas.
14. **Saygı G, Oğuztürk H, Akın Z,** 2002. İki köy ilköğretim okulu öğrencilerinde *Pediculus* türlerinin araştırılması. *T Parazitol Derg*, 26(2):192-194.
15. **Saygı G, Özçelik S, Temizkan N, Erandaç M** ,1990. Sivas'ta üç ilkokulun öğrencileri arasında *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 14(2):75-83.
16. **Üner A, Özensoy S, Tappeh KH, Akar Ş, Gürüz Y, Kundakçı Ü.** 1997. İzmir'in Karşıyaka ilçesi ilkokul çocuklarında bağır sak parazitleri ve baş biti araştırılması. *T Parazitol Derg*, 21(1): 39-43
17. **Yazar S, Sülar C, Sevgi İ, Akgündüz , Çınar MCKitapcıoğlu G, Altıntaş N.** 1999. Kemalpaşa'da okullardaki *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 23(3): 273-278.
18. **Yücel A,Çalısır B, Polat E, Aslan M, Ünver AC,**1994. İstanbul'un 6 ilçesinde ilkokul çocuklarında bitlenme sorununun araştırılması. *T Parazitol Derg*, 18(4): 492-497.